

POSTANOWIENIE

Dnia 24 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania A. F.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Rzeszowie
o wszczęcie postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji oraz
stwierdzenie nieważności decyzji,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 24 września 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 13 lutego 2024 r., sygn. akt III AUa 3624/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 13 lutego 2024 r., III AUa 3624/22, oddalił apelację odwołującego się A. F. od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 27 września 2022 r., XIII U 1936/19, o wszczęcie postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji oraz o stwierdzenie nieważności decyzji.

W dniu 4 lutego 2019 r. do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wpłynął wniosek A. F. – byłego członka zarządu C. sp. z o.o. o wszczęcie postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji z 19 maja 2016 r. dotyczącej ustalenia płatnika składek. Decyzją tą organ rentowy rozstrzygnął, że K. S. jako pracownik jest zatrudniony u płatnika składek C. sp. z o.o., nie zaś w firmie R. sp. z o.o. a

następnie K. sp. z o.o. Decyzja o ustaleniu płatnika składek nie została zaskarżona i jest prawomocna. Skarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją z dnia 12 marca 2019 r. organ odmówił wszczęcia postępowania w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji o ustaleniu płatnika składek.

Sąd Okręgowy stwierdził, że przedmiotem postępowania jest decyzja odmawiająca wszczęcia postępowania, nie zaś decyzja dotycząca ustalenia płatnika składek, ponieważ przedmiot rozpoznania w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznacza decyzja, od której wniesiono odwołanie. Ustalając normy właściwe w sprawie, Sąd stwierdził, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych pierwszeństwo w zastosowaniu mają przepisy szczególne regulujące postępowanie przed organem rentowym, natomiast przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się wtedy, gdy określonej kwestii nie normują przepisy szczególne. Sąd podkreślił, że zgodnie z art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 497 ze zm.) prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie. W ocenie Sądu nie zostały spełnione przesłanki z wyżej wymienionego przepisu, ponieważ wnioskujący nie przedstawił żadnych nowych dowodów ani też nie zostały ujawnione nowe okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji z 2016 r., które miałyby wpływ na ustalenie właściwego płatnika. Zdaniem Sądu wnioskodawca przedstawił jedynie własną ocenę i argumentację, próbując podważyć prawomocną, a tym samym ostateczną decyzję. Następnie stwierdzono, że zgodnie z utrwaloną linią judykatury, od chwili wniesienia do sądu powszechnego odwołania od decyzji organu rentowego, sprawa staje się sprawą cywilną i podlega rozpoznaniu według zasad właściwych dla tej kategorii spraw. Zdaniem Sądu oznacza to, że ewentualne wady decyzji wynikające z naruszeń przepisów postępowania przed organem rentowym pozostają zasadniczo poza zakresem jego rozpoznania, a sąd w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych orzeka o prawach lub obowiązkach stron na podstawie właściwych przepisów prawa materialnego.

Sąd Apelacyjny oddalając apelację stwierdził, że akceptuje poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne, jak i dokonaną ocenę prawną żądania odwołującego się. Przedmiot badania zarzutów w sprawie decyzji odmawiającej stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 19 maja 2016 r. ograniczał się do zbadania przesłanek ściśle związanych z prawidłowym określeniem podmiotów, którym ta pierwotna decyzja powinna być doręczona i które ewentualnie mogłyby złożyć od niej odwołanie do sądu powszechnego, a na etapie postępowania przed organem rentowym brać udział w postępowaniu administracyjnym. W ocenie Sądu Apelacyjnego odwołujący się jako osoba posiadająca wyłącznie status osoby fizycznej, nie miał przymiotu strony w postępowaniu odnoszącym się do decyzji z 19 maja 2016 r. Tego rodzaju status wobec treści decyzji miała wyłącznie spółka C., a następnie po przekształceniu F. Sp. z o.o. Sp. k., jednakże wobec prawomocnej likwidacji przed wydaniem decyzji ten status automatycznie utraciła. Sąd nie podzielił zarzutów apelacji, które stanowiły próbę połączenia przesłanek odpowiedzialności za zobowiązania składkowe spółki, która jest odpowiedzialnością indywidualną (odrębnie uregulowaną), z odpowiedzialnością samej spółki. Następnie potwierdzono, że słuszna i prawnie umocowana pozostaje szeroka i otwarta zasada badania decyzji organu rentowego przez sąd powszechny pod każdym aspektem (czyli naruszenia zarówno przepisów proceduralnych, jak i przepisów prawa materialnego). Sąd zastrzegł jednak, że w sprawie kluczowe jest ustalenie, że odwołujący się nie był stroną postępowania w przedmiocie decyzji ustalającej płatnika składek, ponieważ ta okoliczność wytycza zakres badania prawidłowości decyzji ZUS z 12 marca 2019 r.

Sąd nie potwierdził również nieważności postępowania ze względu na pozbawienie strony możliwości obrony swych praw. Przytoczono przy tym okoliczności, w których odwołujący się jako strona postępowania miał możliwość osobistego zaprezentowania swojego stanowiska w sprawie w trybie przesłuchania strony. Sąd skonstatował, że odwołujący się był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, nie stawiał się na rozprawach pomimo wezwania do osobistego stawiennictwa, nie usprawiedliwił w żaden sposób swojej nieobecności, jak również nie przedstawił rzeczowych argumentów za swoimi wnioskami dowodowymi, mimo, że reprezentował go profesjonalny pełnomocnik.

Powód zaskarżył wyrok w całości wnosząc o jego uchylenie, ewentualnie o rozstrzygnięcie co do istoty sporu. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej uzasadniono występowaniem w sprawie istotnych zagadnień prawnych oraz nieważnością postępowania. Pierwsze zagadnienie ma zdaniem skarżącego dotyczyć tego, czy w postępowaniu dotyczącym ustalenia płatnika składek, w sytuacji braku podmiotu odpowiedzialnego za należności składkowe, status strony powinien być przyznany osobie fizycznej, która może potencjalnie ponosić odpowiedzialność za uregulowanie tychże składek. Po drugie skarżący podnosi, że należy wyjaśnić, czy przedmiotem rozpoznania w sprawie odwołania od decyzji organu rentowego odmawiającej wszczęcia postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności innej decyzji tego organu jest kontrola legalności tej pierwszej czy roszczenie, prawo lub obowiązek strony, o których organ rentowy rozstrzygał w tej drugiej decyzji. Trzecim zagadnieniem prawnym jest pytanie, czy w przypadku zatrudnienia przez pracodawcę głównie pracowników, których praca polega na zadaniach związanych z informatyką, istotą „zakładu pracy” są czynniki materialne czy ludzie i wykonywane przez nich zadania. W przypadku każdego z zagadnień skarżący przedstawił dwa jego zdaniem możliwe podejścia – w tym jego argumenty za jedną z możliwych alternatyw. Nieważność postępowania ma zdaniem skarżącego być powiązana z pierwszym i drugim zagadnieniem i wynikać z braku uczestnictwa skarżącego w postępowaniu z 2016 r. oraz nieprawidłowego jego zdaniem pominięcia oceny istnienia zobowiązania potwierdzonego decyzją z 2016 r. przez Sąd Apelacyjny.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną ze formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2015 r., I PK 19/15, LEX nr 2021941). Zagadnienie prawne powinno wyrażać problem prawny, którego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2012 r., III SK 10/12, LEX nr 1228616; z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, LEX nr 1230170; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Ponadto skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią juretyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji. W odniesieniu do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., należy wskazać, że wymaga ona wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i

poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej.

W przedmiotowej skardze sformułowano szereg pytań, które nie czynią zadość tak scharakteryzowanym wymogom. W przypadku pierwszego z pytań wątpliwości zostały scharakteryzowane w ten sposób, że w uzasadnieniu dotyczącym tego zagadnienia skarżący wyraził autorskie zapatrywanie na wskazane zagadnienie. Nie podjęto przy tym próby wykazania, że w rzeczywistości występują wątpliwości co do rozumienia tego zagadnienia. Dotychczas nie sformułowano w doktrynie ani orzecznictwie zapatrywania, zgodnie z którym osoba będąca potencjalnie odpowiedzialna za zobowiązania składkowe, miałaby uzyskać status strony w postępowaniu dotyczącym podstawy tego zobowiązania, które toczy się przed ustaleniem odpowiedzialności takiej osoby. Skarżący również nie przywołał stanowisk, który miałyby istnienie takiego poglądu uwiarygodnić. Warto przypomnieć, że decyzja dotycząca odpowiedzialności za należności z tytułu składek osób trzecich ma charakter konstytutywny (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2023 r., II USK 49/22, LEX nr 3573953.), gdyż tworzy nowe stosunki prawne zarówno pod względem podmiotowym, jak i przedmiotowym. Podmiotem tych stosunków są bowiem osoby trzecie (a nie podatnik czy płatnik składek), a przedmiotem - odpowiedzialność, która odnosi się nie do obowiązku świadczenia dłużnika podatkowego (składkowego), lecz dotyczy pokrycia długu (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2024 r., III UZP 7/23, OSNP 2024, nr 7, poz. 72). Nie sposób, wobec tego potwierdzić, by istniała jakakolwiek podstawa nadania statusu strony w postępowaniu osobie, która nie może w toku tego postępowania wykazać interesu prawnego, a takowy może powstać dopiero w przyszłości. Z tego samego powodu nie zachodzi podniesiona w skardze nieważność postępowania, ponieważ w postępowaniu z 2016 r. skarżący nie mógł być uznany za stronę.

Drugie zagadnienie prawne ma dotyczyć przedmiotu rozpoznania w sprawie, w której organ odmówił stwierdzenia nieważności decyzji. W tym przypadku należy zgodzić się, ze skarżącym, że Sąd Najwyższy wielokrotnie wyrażał stanowisko, że

postępowanie sądowe, w tym w sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych, skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego, pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 2021 r., III USK 205/21, LEX nr 3362132). Sąd ubezpieczeń społecznych - jako sąd powszechny - może i powinien dostrzegać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego jako przedmiotu odwołania. Stwierdzenie takiej wady następuje jednak tylko dla celów postępowania cywilnego i ze skutkami dla tego tylko postępowania. Podkreśla się również, że w wypadkach innych wad, wymienionych w art. 156 § 1 k.p.a. i w przepisach, do których odsyła art. 156 § 1, konieczne jest wszczęcie odpowiedniego postępowania administracyjnego w celu stwierdzenia nieważności decyzji i wyeliminowania jej z obrotu prawnego. Wobec tego należy uznać, że nie istnieje potrzeba rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy tego, czy przedmiotem postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji jest legalność tejże decyzji czy też samo rozstrzygnięcie o prawie lub obowiązku strony. W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny, nie uchybił takiemu pojmowaniu opisywanej normy, co stwierdzono w uzasadnieniu. Sąd prawidłowo uznał, że skoro wnioskujący nie był stroną decyzji z 2016 r., a samo rozstrzygnięcie nie było tym samym objęte żadną z przesłanek z art. 156 § 1 k.p.a., to nie było podstawy do stwierdzenia nieważności decyzji i ponownego badania merytorycznej strony decyzji z 2016 r., ponieważ wnioskujący nie był stroną tej decyzji, więc nie rozstrzygała ona o jego prawie lub obowiązku.

Nie istnieje wreszcie potrzeba dokonania rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy tego, czy w przypadku zatrudnienia przez pracodawcę głównie pracowników, których praca polega na zadaniach związanych z informatyką, istotą „zakładu pracy” są czynniki materialne czy ludzie i wykonywane przez nich zadania. Sąd Najwyższy wielokrotnie stwierdzał, że przejście samych pracowników bez przejścia wykorzystywanego przez nich substratu majątkowego nie wypełnia hipotezy normy prawnej z art. 23¹ k.p. (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23

czerwca 2021 r., I USKP 37/21, Legalis nr 2763823, M. Zagórski, Ustalenie płatnika składek na ubezpieczenia społeczne, BISP 2022, Nr 12).

Reasumując, przyjęcie skargi kasacyjnej w ramach przesłanki wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest dopuszczalne tylko w razie występowania „istotnego zagadnienia prawnego”. Statusu takiego nie posiada kwestia jurydyczna, którą można przesądzić w drodze zwykłej wykładni przepisów. Na wątpliwości prawne skarżącego można udzielić jednoznacznych odpowiedzi, a to oznacza, że nie wystąpił czynnik „istotności” sformułowanego przez niego zagadnienia prawnego. Kierunek tych odpowiedzi przesądza również, że nie doszło do nieważności postępowania.

Ze względu na powyższe argumenty, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[a!]